

IZVJEŠTAJ UPRAVNOG ODBORA POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

(Godišnja skupština 20. I 1967.)

Upravni odbor Povijesnog društva Hrvatske podnosi izvještaj o svom radu u proteklom periodu od prošlogodišnje skupštine održane 12. VI 1965. do danas. Na prošlogodišnjoj skupštini bio je prihvaćen ovaj program rada:

- a) Organizacija simpozija u čast 20-godišnjice oslobođenja zemlje;
- b) Pripreme naših koreferata za planirano savjetovanje o nastavi historije u Beogradu;
- c) Savjetovanja historičara u Istri kao i u podružnicama Pakracu, Dubrovniku i Sisku;
- d) Simpozij posvećen kulturnoj baštini Šibenika.

U ovogodišnjem izvještaju govorit ćemo:

- a) o organizacionim problemima,
- b) o naučnim skupovima, seminarima i ostalim problemima,
- c) o suradnji s Upravom Saveza društava historičara Jugoslavije,
- d) o izdavačkoj djelatnosti, kao i o pregledu rada onih naših podružnica koje su dostavile svoje godišnje izvještaje.

I a) ORGANIZACIONI PROBLEMI

Članovi našeg društva okupljeni su u 16 podružnica i to u Zagrebu, Čakovcu, Rijeci, Sl. Požegi, Zadru, Sl. Brodu, Vinkovcima, Splitu, Petrinji, Osijeku, Varaždinu, Karlovcu, Kutini, Šibeniku, Pakracu i u Povijesnom društvu Istre. S obzirom na aktivnost tih podružnica mogli bismo ih podijeliti u tri skupine. U prvu ubrajamo izvanredno aktivne podružnice u Varaždinu, Rijeci, Zadru, Kutini, Šibeniku, Pakracu i Zagrebu; u drugu one koje povremeno održavaju sastanke, a u treću one koje obaviještavamo i uključujemo u naše akcije, ali o radu kojih nemamo nikakvih podataka (Vinkovci, Karlovac). Međutim, podružnice u Bjelovaru i Gospiću ne odgovaraju više na dopise niti primaju Historijski Zbornik, a njihov je rad usprkos svim našim pokušajima potpuno zamro.

Naše najaktivnije podružnice ne okupljaju samo članove na svom užem teritoriju već one postaju centar i za historičare susjednih komuna. Tako na pr. Rijeka u svom radu obuhvaća historičare Opatije, Crikvenice i Bakra; Varaždin historičare Ludbrega, Ivanca i Novog Marofa; Petrinja historičare Siska, Gline i Kostajnice; a Kutina one iz Novske. U svim tim podružnicama

rade naši istaknuti drugovi koji ne samo što pokreću sve aktivnosti u tim podružnicama već i sami nose velik dio tereta u ovom radu. Upravni odbor izriče ovom prilikom priznanje za njihovu požrtvovnost svojim najaktivnijim članovima: M. Androiću, P. Strčiću, D. Pavličeviću, K. Jeđutu, Vl. Kosteliću, F. Miroševiću, G. Bosancu i M. Livakoviću.

Nabrojene podružnice okupljaju 535 člana. One su primile posljednji *Historijski Zbornik* (za 1965), naučno glasilo Društva, ali nisu u potpunosti namirile obavezu članarinu. Novac od članarina kojim Društvo raspolaže za redovnu djelatnost, uz pretpostavku da je ubran od svih članova, iznosi oko 40.000— starih dinara (20.000— se plaća kao doprinos Savezu), a njime ne pokrivamo ni najosnovnije naše potrebe jer Društvo ne prima za svoj rad nikakve subvencije. Dosada je iz namjenskih sredstava koje je Savjet za naučni rad dodijelio Društvu bila omogućena suradnja s našim podružnicama i realizacija naših planova, ali najnovije financijske restrikcije na naučnom i kulturnom sektoru odrazit će se nesumnjivo negativno i na dalju aktivnost Društva.

Savjet za naučni rad dodijelio nam je 2.500— novih dinara namijenjenih organizaciji simpozija povodom 20-godišnjice oslobođenja zemlje i 4.300— novih dinara za organizaciju simpozija u Šibeniku. Dobivena sredstva nisu bila dovoljna za realizaciju spomenutih naučnih skupova. Upravni odbor je neophodna novčana sredstva namaknuo u suradnji sa SUBNOR-om koji je finansirao simpozij u povodu 20-godišnjice oslobođenja zemlje. Zahvaljujući Filozofskom fakultetu u Zagrebu, koji nam je uz simboličnu novčanu naknadu stavio na raspolaganje prostorije za održavanje tog simpozija, i Zavoda za fonetiku pri Fakultetu, koji je besplatno ozvučio dvoranu, bilo je moguće da se na taj način stvorenom ušteđevinom dodijeli 4.520— novih dinara kao pomoć za dolazak 28 naših članova iz 15 podružnica na spomenuti simpozij u Zagrebu.

Zahvaljujući financijskoj pomoći Općine Šibenik mogao je Upravni odbor namiriti potrebne troškove oko održavanja simpozija posvećenog 900-godišnjici spomena grada, s tim da predavačima nisu isplaćene nagrade za održana predavanja.

U svom dopisu Savjetu za naučni rad, Društvo je za izvršenje svog programa zatražilo 14.800— novih dinara, no dodijeljeno mu je samo 4.300— novih dinara. Zbog toga su otpala savjetovanja po malim centrima, napose u Istri, kao i naučno savjetovanje: »Privredni položaj Hrvatske potkraj 19. stoljeća«, planirano u povodu 75-godišnjice jubilarne gospodarske izložbe u Zagrebu. Naime, Upravni odbor je prihvatio prijedlog svojih članova M. Despot i I. Karamana da spomenuto savjetovanje potraje dva dana, od kojih bi se prvi dan razmotrili opći problemi privrednog stanja hrvatskih zemalja potkraj 19. stoljeća, a drugi bi dan bio posvećen historiji poduzeća, u nas dosada veoma zapostavljenoj grani ekonomske povijesti.

Povijesno društvo Istre (99 članova) prošle je godine uplatilo smanjenu članarinu za 40 članova, dok je ove godine prijavilo samo 16 članova. Njihovi članovi plaćaju naime, povišenu članarinu jer primaju *Jadranski Zbornik* i *Historijski Zbornik*, a Društvo iz Istre nije još reguliralo pitanje plaćanja članarine, već je smanjilo broj članova u odnosu na Povijesno društvo Hrvatske.

b) NAUČNI SKUPOVI, SEMINARI I OSTALE AKTIVNOSTI ČLANOVA

Na prijedlog Zagrebačke podružnice, Upravni odbor je zaključio da će u jesen 1965, povodom 20-godišnjice oslobođenja zemlje, organizirati simpozij koji će se održati u Zagrebu. Tematski je bio zamišljen tako da za razdoblje 1944—45. obuhvati problematiku iz unutrašnje i vanjske politike, kulture i prosvjetne politike, te vojne operacije. Vremenski je simpozij bio ograničen na te godine zato jer se za ovo značajno, a nedovoljno obrađeno, razdoblje naše revolucije željelo dati poticaj razvitku naše historiografije. Njegova tematska određenost bila je uvjetovana i time što je Upravni odbor, surađujući u prvo vrijeme samo s Institutom za radnički pokret u Zagrebu, raspolagao veoma skromnim i nedostatnim sredstvima. Na prvim sastancima s predsjednikom SUBNOR-a, predsjednik i tajnik Povijesnog društva Hrvatske predložili su da SUBNOR SRH podrži ovu našu akciju i da zajednički s Društvom poradi na njenoj realizaciji. Prihvaćajući ponuđenu suradnju predsjednik SUBNOR-a je istakao: »Dozvolite da kažem nešto, zašto se naš Savez boraca bez rezerve prihvatio da surađuje sa Povijesnim društvom Hrvatske u organizaciji ovog simpozija: prvo, što je njihova inicijativa, koju forsiraju, potpuno u skladu sa referatom koji je podnijen na našoj skupštini SUBNOR-a SRH i drugo, što je ova akcija potpuno u skladu s intencijama VIII Kongresa i referata druga Tita na njemu, što se ide na prvi korak ka realizaciji zaključaka VIII Kongresa. Kada smo izašli pred skupštinu sa referatom i prijedlogom zaključaka, imali smo u vidu da pokrenemo društvene snage na istinitu i realnu obranu naše historije, da omogućimo ili, bolje rečeno, da pružimo ruku saradnje svim faktorima koji mogu na seriozan način da rasvijetle ono što se događalo. Pošto se prvo javilo Povijesno društvo Hrvatske, logično je da smo odmah to prihvatili. Mi to smatramo integralnim dijelom svoje akcije, ono što smo rekli u našim zaključcima, a ne samo da za sebe smatramo da mi imamo pravo da se ovim pitanjem aktivno bavimo. Naša akcija je efektivnija tim više što se time bave kvalificirani ljudi u obliku organizacije ili kao pojedinci na polju obrade naše historiografije. To je jedan od bitnih razloga što smo mi to prihvatili«. (Iz zapisnika sa sastanka povodom simpozija održanog 15. X 1965. u SUBNOR-u SRH, str. 9.)

Na sjednici održanoj u SUBNOR-u 15. X 1965. izabran je uži odbor u sastavu: M. Belinić, J. Hrnčević, M. Gross, I. Kampuš, Lj. Boban, J. Katušić, M. Detoni, B. Lasić i F. Tuđman. Simpozij je održan 18. 19. i 20. siječnja 1966. u prostorijama Filozofskog fakulteta u Zagrebu i tom su prilikom održani ovi referati:

M. Belinić	— Uvodna riječ
J. Katušić	— Rezultati NOB-e 1944—45. materijalna su osnovica definitivne pobjede socijalističke revolucije u Jugoslaviji
M. Apostolski	— Odluka ASNOM-a za uvođenje makedonskog jezika kao službenog jezika
H. Čemerlić	— Formiranje narodne vlade Bosne i Hercegovine
M. Sobolevski	— Organizaciono uobličavanje JNOF-a Hrvatske 1944—45.
S. Sćetarić	— Operacije jedinica NOV u Hrvatskoj 1944—45.
I. Frangeš	— Književnost u NOP u razdoblju od 1944—45.

- F. Čulinović — Današnje značenje III zasjedanja ZAVNOH-a
H. Sirotković — ZAVNOH-ovi propisi o organizaciji narodne vlasti u prvoj godini njegova djelovanja
M. Ogrizović — Djelatnost ZAVNOH-a na prosvjetnom polju
M. Todorovski — Formiranje prve makedonske vlade
V. Ivanovski — Sistem narodne vlasti u Makedoniji uoči definitivnog oslobođenja
J. Barbarić — Uloga oslobođenja Dalmacije u periodu do konačnog oslobođenja
F. Butić — O nekim političkim akcijama NDH-e uoči njenog sloma
V. Kljaković — Savezničke jedinice u Jugoslaviji 1944—45. i pitanje njihovog boravka. Jedan aspekt savezničkih odnosa prema Jugoslaviji
V. Banović — Mornarica NOVJ u završnim operacijama za oslobođenje zemlje
S. Petrović — Utjecaj okupatora na reorganizaciju kvislinških oružanih snaga 1944—45. u Hrvatskoj
Z. Krnić — Iseljavanje Nijemaca iz NDH u jesen 1944.
R. Bulat — Deseti korpus zagrebačkih NOV i POJ
S. Blažeković — Oslobođenje Zagreba
T. Čubelić — Politički život u Zagrebu u prvim danima oslobođenja
M. Androić — Prilog proučavanju rada narodne vlasti i kulturno prosvjetna politika Okružnog NOO u Varaždinu, u periodu od 1944—45.
T. Radošević — Kninska operacija — značajan doprinos VIII dalmatinskog korpusa oslobođenju zemlje
V. Uranija — Narodna vlast na zadarskom području 1944—45.
J. Korda — Specifičnost društveno-političkih prilika na oslobođenom teritoriju zapadnog Srijema i istočne Slavonije neposredno iza neprijateljske linije Srijemskog fronta
V. Horvat — Desant na Vukovar 1945.
M. Bijelić — Borbe za oslobođenje Požeške kotline
M. Cicvarić — Rad Okružnog NOO-a Slavonski Brod potkraj 1944.
M. Kaminski — Borbe za oslobođenje Slavanskog Broda i njihov značaj
Lj. Ljubljanić — Evakuacija stanovništva oslobođenog teritorija Slavonije potkraj 1944. i na početku 1945.
M. Patković — Političko ekonomska djelatnost Kotarskog NOO-a Našice u periodu 1944—45.
R. Šepić — NOB i pitanje jugoslavensko-talijanske granice
V. Antić — Prilog historiji političke borbe za Istru 1944—45.
B. Krizman — Neki problemi međunarodnog položaja NOP između konferencije u Teheranu i konferencije na Jalti
J. Cazi — Sindikalni pokret od 1944—45.
Z. Komarica — Doprinos našeg iseljništva oslobođenju zemlje
M. Detoni — Umjetnici u NOR-u
M. Hribar-Ožegović — Četiri perioda teatra NOR-a i umjetničko-politička revolucija

Od 305 učesnika ovog simpozija bilo je 159 profesora i 102 nastavnika iz 125 osnovnih škola, 45 gimnazija i 67 stručnih škola. Ova akcija za koju je Upravni odbor obavio ne samo organizacione već sve tehničke i finansijske poslove, bila je značajna iz više razloga: a) U toku priprema oko simpozija, Povijesno društvo Hrvatske surađivalo je s republičkim društvima Makedonije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Slovenije, a neki članovi tih društava učestvovali su i kao referenti na tom naučnom skupu.

b) U svom radu Društvo je dobilo odlučnu podršku društveno-političkih faktora, naročito SUBNOR-a Hrvatske.

c) U toku priprema aktivno su surađivale i podružnice, koje su o simpoziju informirale svoje članove i škole nastojeći da što veći broj historičara prisustvuje njegovu radu (16 podružnica pismeno je obavijestilo Upravni odbor o tom svom radu).

d) Namjenska sredstva u iznosu od 2.500 novih dinara predviđena za simpozij i ušteđena zbog smanjenja nekih planiranih troškova, dodijeljena su kao pomoć članovima referentima za Kongres u Sarajevu.

SIMPOZIJ U ŠIBENIKU

Povijesno društvo Hrvatske, u suradnji s Odborom za proslavu 900-godišnjice spomenika Šibenika i svojom Podružnicom u Šibeniku, organiziralo je 18, 19. i 20. XI 1966. naučni skup s temom: »Šibenik kroz stoljeća«. Tom su prilikom održani ovi referati:

Otvaranje naučnog skupa	— Grubišić Jakov, predsjednik Skupštine općine Šibenik
Pozdrav predsjednika Saveza društava historičara Jugoslavije prof. dr I. Božića	
Dr I. Ribar, član Savjeta federacije	— Moj rad u svojstvu šibenskog narodnog poslanika 1945—63.
Prof. dr M. Kravar	— Ime grada Šibenika: podrijetlo i značenje.
Prof. dr D. Rendić-Miočević	— Danilo kraj Šibenika u svjetlu arheoloških istraživanja.
Prof. dr M. Prelog	— Kulturno-umjetnička djelatnost Šibenika u XV i XVI stoljeću.
Prof. dr F. Švelec	— Šibenik i njegova okolica u djelu Jurja Barakovića.
Prof. F. Dujmović	— Pomorstvo Šibenika.
Prof. I. Grubišić	— Šibenik i Mlečani 1409—12.
Dr J. Lučić	— Pogled na veze Šibenika i Dubrovnika u srednjem vijeku.

Doc. dr I. Obad	— Šibenik u revoluciji 1848—49.
Prof. dr K. Milutinović	— Tommaseo i Dalmacija.
Prof. R. Petrović	— Nacionalno previranje u Šibeniku 70. godina XIX st.
Doc. dr I. Karaman	— Uloga grada Šibenika u dalmatinskoj privredi potkraj XIX i na početku XX stoljeća.
Prof. dr M. Gross	— Uloga šibenskog pravaštva u hrvatskoj politici uoči I svjetskog rata.
Dr B. Krizman	— Šibenik u I svjetskom ratu.
Prof. dr D. Foretić	— Radnički pokret u Šibeniku do 1918.
Prof. H. Matković	— Stranački život u Šibeniku od 1918-41.
V. Gradiška	— Primorska četa i njen značaj za razvoj NOB-e na šibenskom području.
Prof. I. Bilan	— Poslijeratni razvitak Šibenika.

Završna riječ dr M. Protege, predsjednika Pravnog savjeta Izvršnog vijeća SRH.

Prof. dr M. Prelog upoznao je učesnike skupa s kulturnohistorijskim spomenicima grada, a prof. dr S. Gunjača s Bribirom, značajnim arheološkim nalazištem u okolini Šibenika.

U zajednici s Maticom hrvatskom, Jugoslavenskom akademijom znanosti i umjetnosti, Hrvatskim narodnim kazalištem i Nacionalnom sveučilišnom knjižnicom, Povijesno društvo Hrvatske učestvovalo je i u organizaciji naučnog skupa koji se od 29—31. III 1966. održao u Zagrebu u povodu 130-godišnjice Hrvatskog narodnog preporoda. Tom prilikom podnijeli su referate: prof. J. Šidak, Hrvatski narodni preporod — ideje i problemi; V. Foretić, Prva faza hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji (do sredine 19. stoljeća); I. Karaman, Ekonomske prilike u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda; i M. Brandt, Društvene nauke u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda. Delegacija organizatora položila je vijence na grob preporoditelja, kojom prilikom je u ime Povijesnog društva Hrvatske govorio prof. J. Šidak, i na grob srpanjskih žrtava, gdje je govorio prof. M. Brandt.

SEMINARI

Upravni odbor Povijesnog društva Hrvatske surađuje također sa Zavodima za školstvo SRH i pomaže pri organizaciji godišnjih skupova naših historičara, koji se u protekle tri godine redovno održavaju u vrijeme ljetnih praznika. Seminaru u Puli prisustvovala su 144 učesnika a trajao je od 1—6. VII 1965. Nastavnici su informirani o novim naučnim rezultatima s područja nacionalne historije XIX i XX stoljeća te o historiji Istre.

Podaci o seminaru

	Profesori	Nastavnici	Ostali	Ukupno
Seminar u Puli	93	45	6	144
Simpozij u Zagrebu	159	102	44	305

12 profesora iz SR Crne Gore

Učesnici seminara i simpozija prema mjestu rada

	Osnovne škole	Gimnazije	Stručne škole	Arhivi	Pedagoške akademije	Ostali	Ukupno
Seminar u Puli	46	57	17	5	10	9	144
Simpozij u Zagrebu	125	45	67	8	6	54	305

Učesnici seminara i simpozija prema kotaru

	Bjelovar	Karlovac	Osljevak	Pula	Rijeka	Sisak	Split	Varaždin	Zagreb	Gosti	Ukupno
Seminar u Puli	8	10	18	14	19	11	21	17	26		144
Simpozij u Zagrebu	3	17	36	—	19	15	16	16	173	10*	305

* Gosti: Beograd 3, Titograd 1, Ljubljana 1, Sarajevo 2, Skoplje 3.

Seminar u Varaždinu

Na početku ljetnih praznika 1966. održan je za nastavnike historije seminar u Varaždinu posvećen našoj narodnoj revoluciji. Podružnica u Varaždinu naročito se založila u organizaciji spomenutog seminara.

Ostali problemi

U realizaciji programa školskog radija i televizije aktivno surađuju mnogi naši članovi. Potrebno je, također, da Društvo i podružnice organiziraju savjetovanja s nastavnicima na terenu o mogućnostima primjene televizijskih i radio-emisija u nastavi, pa će takvi skupovi pridonijeti poboljšanju nastave historije na školama. Upravni odbor Povijesnog društva Hrvatske konstatirao je da Radio-televiziji Zagreb treba odati priznanje ne samo

zbog toga što je u okviru školske televizije i radija ostvarila značajan edukativni program, već i zato što je, pored časopisa, razvila produkciju dija-pozitiva i nastavnog filma.

C) SURADNJA S UPRAVOM SAVEZA DRUŠTAVA HISTORIČARA JUGOSLAVIJE

U Izvršni odbor Saveza društava historičara Jugoslavije izabrani su prof. Ivan Kampuš kao predstavnik Povijesnog društva Hrvatske i prof. dr. Mirjana Gross kao glavni urednik *Historijskog pregleda*. U proteklom razdoblju održane su dvije sjednice Izvršnog odbora Saveza i to u Sarajevu i u Beogradu. Predsjednik prof. I. Božić informirao je na sjednici u Sarajevu da Savez počinje izdavati na francuskom i engleskom jeziku povremenu publikaciju namijenjenu inostranim naučnim radnicima — godišnji zbornik najboljih radova iz jugoslavenske historijske periodike pod nazivom »Acta historica Jugoslaviae«. Na istom je sastanku prof. J. Šidak izabran u Nacionalni komitet za historijske nauke kao predstavnik Povijesnog društva Hrvatske. Na drugoj sjednici Saveza u Beogradu zaključeno je da će se idući kongres historičara, posvećen etničkim i nacionalnim procesima u jugoslavenskim zemljama, održati u jeseni 1969. u Ohridu. Republička društva dužna su zatražiti od svojih članova da tekstove referata za kongres dostave Organizacionom odboru najmanje 6 mjeseci prije njegova početka. Zaključeno je, također, da se na plenarnim sjednicama iznesu samo rezimei pojedinih referata i da se o problemima nastave historije raspravlja u okviru sekcije za nastavu historije. U okviru rada kongresa održat će se i međunarodni simpozij o pokretu otpora. U odbor za organizaciju samog kongresa u ime Povijesnog društva Hrvatske delegirani su prof. M. Gross i prof. J. Šidak, a u komisiju za organizaciju nastavne sekcije drugarica Lolika Đuranović. Koordinacioni odbor Instituta za radnički pokret preuzet će brigu oko referata za simpozij o pokretu otpora. Zaključeno je također da Savez pošalje preporuku svim fakultetima u kojoj će im skrenuti pažnju a) na potrebu usavršavanja stručnjaka za metodiku nastave historije putem specijalizacije na onim fakultetima i institutima u inozemstvu gdje se metodika nastave historije naročito njeguje i b) da se za metodiku nastave historije otvore asistentska mjesta na katedrama naših fakulteta u zemlji.

Prilikom diskusije o novom prijedlogu organizacije škola drugog stupnja, koji su članovi Izvršnog odbora ocijenili negativno zaključeno je da se o njemu povede dalja diskusija u časopisu »Telegram«. U spomenutom časopisu trebalo bi, prema mišljenju članova Saveza, objaviti teze Saveznog zavoda za školska pitanja o reorganizaciji škola drugog stupnja te mišljenja Filozofskog fakulteta iz Ljubljane, Zagreba i Povijesnog društva Hrvatske. Zaključeno je također da se u novom prijedlogu za organizaciju škola održi diskusija na televiziji u Zagrebu. Brigu oko realizacije ovih zadataka Izvršni odbor Saveza povjerio je prof. I. Kampušu.

Na spomenutom sastanku potvrđena je i nova redakcija Jugoslovenskog historijskog časopisa u koju je prof. dr. I. Karaman izabran kao predstavnik Povijesnog društva Hrvatske.

Nakon diskusije o teškom financijskom stanju Saveza, koji kao ostale društvene organizacije mora prijeći na samofinanciranje, konstatirano je da republička društva ne mogu uzdržavati Savez od svojih sredstava, jer sama nemaju sredstava za svoje vlastito izdržavanje. ali istaknuta je potreba da se Savez i nadalje održi kao važan faktor za koordinaciju republičkih udruženja i organizator mnogih aktivnosti na području historije i zaključeno je da će se upozoriti ne samo Socijalistički savez već također posebnim podneskom predsjednik Saveznog izvršnog vijeća na štetne posljedice koje bi nastale za našu naučnu disciplinu, ako se rad Saveza društava historičara Jugoslavije ne će moći normalno odvijati.

d) IZDAVAČKA DJELATNOST

Izveštaj redakcije Historijskog Zbornika.

U vremenu koje nas dijeli od posljednje godišnje skupštine održane 1965, izdali smo dva sveska Historijskog Zbornika, XVII i XVIII, za godine 1964 i 1965. Zahvaljujući 1965. povećanoj subvenciji, koja se međutim otada usprkos porastu proizvodnih troškova u tiskari, zadržala na istoj visini, kao i požrtvornosti suradnika i redakcije, uspjeli smo da na gotovo tisuću strana ovih dvaju svezaka okupimo 41 suradnika i priloge s vrlo raznolikom tematikom. U tom je pogledu Historijski Zbornik s uspjehom nastavio i još više razvio svoju osnovnu funkciju tj. da otvara svoje strane znanstvenom podmlatku i da dosljedno proširuje tematiku svojih priloga, ne ograničavajući se samo na prošlost hrvatskog naroda.

Ta je prošlost, dakako, ostala i dalje glavno područje kojemu pripada pretežna većina priloga u Historijskom Zborniku. U skladu s općenitim razvojem hrvatske historiografije i njezinom današnjom organizacionom podlogom, težište se ovih priloga nalazi na novijoj povijesti, od sredine XIX st. dalje. Premda je posljednjih godina upravo razdoblje hrvatske povijesti od sredine XIX st. do izbijanja Prvoga svjetskog rata privlačilo poglavitu pažnju istraživača, ne može biti sumnje da je to u stvari samo dobar početak i da pred nama leži još uvijek veći dio posla. Ova konstatacija pogotovu vrijedi za razdoblje stare Jugoslavije, koje je tek odnedavno prestalo da bude isključivo domenom publicistike i danas se već s uspjehom uklapa u prošireni okvir ozbiljnog istraživačkog rada. Dalja značajna crta suvremene hrvatske historiografije, koja se odražava i na prilogima Historijskog Zbornika, jest nedovoljan interes za razdoblje od XVI—XVIII stoljeća. Ako se ovoj činjenici doda još oskudniji rad na XV st. hrvatske povijesti, onda pred hrvatskom historiografijom stoji danas težak i odgovoran zadatak da čim prije nastoji ispuniti ovu prazninu od puna četiri stoljeća, kojima nije u svom cjelokupnom dosadašnjem razvoju ionako obraćala dovoljnu pažnju.

Oba posljednja sveska Historijskog zbornika obiluju naročito prilogima kritičke prirode — ne samo recenzijama i kritičkim bilješkama nego i prilogima u novijoj rubrici »Diskusija« kojoj redakcija namjerava i ubuduće obratiti osobitu brigu. Kritički je dio svakog časopisa nesumnjivo najosjet-

ljiviji, jer je najviše izložen različitim subjektivnim utjecajima i osobinama, ali je njegovo značenje u razvoju historijske nauke veliko — ne samo po tome što se jednom mišljenju suprotstavlja drugo nego i po tome što svaka znanstvena kontroverza primorava svoje predstavnike da svoje stavove produbljaju ili ih najzad, na ovaj ili onaj način, napuštaju.

Redakcija priprema sada novi svezak Historijskog Zbornika s kojim se naglo primiće dvadesetogodišnjici njegova izlaženja. I kao što je velika prekretnica u našem ekonomskom-društvenom razvoju, obilježena uvođenjem radničkog samoupravljanja 1952. i 1953, ozbiljno zaprijetila opstanku našeg časopisa, tako i današnja privredna reforma ugrožava svojim dubokim posljedicama njegovo izlaženje. Održavanje posljednje subvencije, za godinu 1966, na njezinoj prijašnjoj visini znači u stvari njezino sniženje gotovo za polovicu iznosa. I to u doba znatno povećane znanstvene produkcije koja vapi za publiciranjem. Iako se nadamo da zajednica neće olako odbaciti sistem subvencioniranja bez kojega ne može uopće biti nekoga znanstvenog rada, mislimo da glavna skupština mora ipak jače angažirati članstvo na pitanju daljeg finansiranja Historijskog Zbornika i pri tom poći od činjenice da nas jedan primjerak njegova posljednjeg sveska, samo po troškovima štampanja za tisuću primjeraka, stoji 3.500— starih dinara, a da članarina iznosi svega 1.000— starih dinara na godinu.

II IZVJEŠTAJI PODRUŽNICA

Podružnica PDH za Međimurje

ima sjedište u Čakovcu i u proteklom razdoblju (od aprila 1966. do maja 1967) angažirala se na stručnom usavršavanju nastavnika historije u osnovnim i srednjim školama na teritoriju Međimurja. Planiranje rada u osnovnim školama i Pedagoškoj akademiji kao i ostali problemi nastave historije razmatrani su na radnim sastancima nastavnika tih škola.

Podružnica je formirala stalne komisije koje rade na ovim problemima: a) upotrebi novih radnih bilježnica u nastavi historije osnovnih škola, b) određivanju minimuma znanja iz historije potrebnog učeniku da bi mogao prijeći u viši razred osnovne škole. Podružnica je također ostvarila dobru suradnju s organima za prosvjetu Općine Čakovec, Zavodom za unapređenje nastave kotara Varaždin, Podružnicom Povijesnog društva Hrvatske u Varaždinu i Upravom Povijesnog društva Hrvatske. 5 maja 1966. Podružnicu je posjetio tajnik Društva i tom je prilikom održan sastanak s predsjednikom Socijalističkog saveza Općine Čakovec i drugim društvenim radnicima iz Čakovca na kojem se raspravljalo o mogućnosti daljeg rada ove Podružnice a napose o njezinu učestvovanju u seminaru u Varaždinu.

Podružnica je učestvovala u pripremanju i održavanju svečanosti povodom 20-godišnjice oslobođenja zemlje a njeni su članovi bili vrlo aktivni u izvođenju akcije »Moj zavičaj u Narodnooslobodilačkoj borbi«.

Podružnica Kutina

organizirala je uspješnu suradnju s Prosvjetno-pedagoškom službom Općine Kutina i Narodnim sveučilištem u Kutini. U razdoblju od 1965. do maja 1966. održana su ova predavanja za članove: prof. F. Mirošević, Osvrt na seminar u Puli; S. Degoricija i F. Mirošević, Izvještaj o IV Kongresu historičara u Sarajevu; B. Krizman, Stvaranje Kraljevine SHS; B. Pribičević, O problemima suvremenog puta u socijalizam; R. Lovrenčić, Velike sile nakon II svjetskog rata; D. Iveković, Arheološka nalazišta na području Moslavine; F. Mirošević, Izvještaj o simpoziju u povodu 20-godišnjice oslobođenja zemlje. Podružnica se u protekloj godini organizaciono sredila i povećala broj članova, okupivši sve nastavnike i studente historije.

Povijesno društvo Istre

organiziralo je rad po povjereništvima u Puli, Labinu, Buzetu i Pazinu. Upravni odbor i predsjedništvo sastali su se u Pazinu.

Povjereništvo u Puli pomoglo je organizaciji seminara za historičare koji se od 1. do 6. VII 1965. održavao u Puli. Učešće u tom seminaru bilo je, doduše, brojnije nego na prethodnom seminaru održanom u Splitu, ali Društvo nije, prije svega zbog nedostatka finansijskih sredstava u školama uspjelo u svom nastojanju da se što veći broj nastavnika i profesora historije uputi na taj seminar. Seminar je u potpunosti uspio s obzirom na kvalitetu predavanja, njegovu organizaciju i broj učesnika iz cijele Republike. Na IV Kongresu historičara u Sarajevu sudjelovalo je šest predstavnika iz Istre. Aktivno učešće članova došlo je do izražaja i prilikom Kongresa konzervatora Jugoslavije održanog u Puli. Broj članova iznosi 99 i to u Puli 46, Pazinu 32, Labinu 15 i Buzetu 6. Svi članovi primaju Jadranski Zbornik, međutim primanje Historijskog Zbornika nije još potpuno riješeno. I unatoč vrlo pristupačnoj cijeni plasiranje ovog časopisa ide veoma teško.

Već nekoliko godina Društvo nastoji proširiti broj svojih članova s nastavnicima i profesorima povijesti te studentima iz te struke. Smatramo, međutim, da nije sve učinjeno da se ovaj zadatak ispuni. Društvo počiva na onim članovima kojih je profesionalna djelatnost pretežno vezana za rad ustanova iz oblasti kulture i koji, čini se, daju osnovni ton njegovu radu, a tek manjim svojim dijelom obuhvaća historičare kojima je osnovni zadatak odgajanje mladih generacija. Razgovori s predstavnicima Povijesnog društva Hrvatske pokazali su da bi se suradnja s Povijesnim društvom Hrvatske mogla još bolje razviti planiranjem i održavanjem ciklusa predavanja po općinskim centrima u Istri. Društvo smatra da bi takve akcije pomogao Kotarski zavod za školstvo iz Rijeke kao i općine u kojima bi se takva predavanja organizirala. Posebnu pažnju i brigu treba usmjeriti na rad u povjereništvu da se i tamo članovi aktiviziraju.

Podružnica Osijek

poduzela je niz akcija da se uključi u proslavu 20-godišnjice oslobođenja grada. Organizirano je više predavanja a pored toga je na sastanku članova podnesen izvještaj o simpoziju u Zagrebu povodom 20-godišnjice oslobođenja. U svojoj aktivnosti podružnica se povezala s Pododborom Matice hrvatske a uspjela je također zainteresirati za svoj rad Općinu, koja Podružnici izlazi financijski ususret u njezinim akcijama. Podružnica također surađuje sa Zavodom za školstvo Osijeka i drugim ustanovama prosvjetnog karaktera. Održan je seminar historičara koji je trajao 3 dana a predavanja su održali učesnici seminara iz Splita.

Podružnica Pakrac

broji danas 22 člana a unutar nje radi posebni aktiv profesora i nastavnika historije. Održano je nekoliko predavanja u Pakracu i Lipiku, naročito iz područja metodike nastave historije, uz veoma živu diskusiju. Prof. Gojko Bosanac obavijestio je članove podružnice o radu seminara u Splitu i Puli. Podružnica smatra da bi se njeni članovi trebali angažirati na obradi ovih tema: Razvoj radničkog pokreta na području Pakraca i formiranje Komunističke partije Jugoslavije, Organiziranje ustanka na teritoriju Pakraca i Tragom XII proleterske brigade.

Podružnica Petrinja

okuplja u svom odboru i predstavnike Gline, Kostajnice i Siska jer je to područje na kojem ona djeluje. U protekloj godini održana su tri savjetovanja od kojih je najuspješnije bilo ono na kojem su pred 120 prisutnih predavali B. Krizman i H. Matković. Podružnica je samostalno organizirala savjetovanja iz lokalne povijesti Banije i Siska s osobitim obzirom na tursko osvajanje, s predavačima iz Zagreba, Rijeke, Siska i Petrinje. Cilj ovog savjetovanja bio je da se učesnici (70 prisutnih) zainteresiraju za sakupljanje i proučavanje prošlosti svojega kraja.

Podružnica Rijeka

Upravni odbor ponovo je organizirao učlanjivanje historičara na riječkom području a sama Podružnica proširena je na teritorij komune Opatija i Crikvenica. S početkom rada Pedagoške akademije odnosno njezine katedre za povijest uspostavljen je i kontakt sa studentima historije na toj školi. Članovi su redovno plaćali članarinu i primali Historijski Zbornik. Prema podacima Podružnice u školskoj godini 1964/65, u osnovnim školama i gimnazijama, bez stručnih škola, predavalo je historiju oko 5 nastavnika a u bivšem kotaru oko 11 nastavnika. Velik dio ovih nastavnika nisu kvalificirani nastavnici povijesti. Zbog toga je Podružnica nastojala oživjeti raniju suradnju sa stručnim aktivom nastavnika povijesti u Rijeci. U drugom polugodištu

1964/65, u suradnji sa Zavodom za školstvo, oživiljen je zamrli rad stručnog aktiva, jer je od mnogo malih aktiva formiran jedan aktiv nastavnika osnovnih škola. Također je osnovan i aktiv nastavnika gimnazije. Održano je nekoliko predavanja kojima su osim nastavnika prisustvovali i ostali članovi podružnice. Na početku 1965/66. jedini prosvjetni savjetnik historičar na području kotara Rijeke prešao je na drugo radno mjesto. Time je prestala aktivnija suradnja sa Zavodom za školstvo a prosvjetna služba općine Rijeke osnovala je novi aktiv nastavnika osnovnih škola u kojem su okupljeni historičari, geografi i biolozi. Već sama činjenica egzistiranja tako glomaznog, po strukama različitog aktiva, zatim nedovoljna briga oko škola drugog stupnja, kao i odlazak prosvjetnog savjetnika historičara, ukazuje na to da će mogućnosti za stručno usavršavanje nastavnika biti veoma slabe. Za vrijeme seminara u Puli održan je kraći sastanak sa svim prisutnim članovima Podružnice kao i s ostalim historičarima s teritorije Rijeke na kojem su sudjelovali i predstavnici Povijesnog društva Hrvatske (Gross, Krizman, Kampuš) i republički prosvjetni savjetnik prof. V. Kargačin. Na sastanku se naročito govorilo o potrebi uključivanja svih historičara u Podružnicu i o problemima nastave historije na školama. Jedna od glavnih aktivnosti ove Podružnice jest izdavanje Jadranskog Zbornika, koji pored svih subjektivnih i objektivnih teškoća, prvenstveno materijalnih, izlazi od 1956. kao glasilo Podružnice u Rijeci i Povijesnog društva Istre u Puli. U posljednjem VI svesku Jadranskog Zbornika sakupljen je vrijedan materijal iz političke, ekonomske, pravne i kulturne povijesti ovog kraja. Dosada izašli brojevi Jadranskog Zbornika primljeni su u zemlji i inozemstvu uočljivom pažnjom. Članovi Podružnice surađivali su uz ostalo u edicijama Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i njezinih instituta, zatim Društva za proučavanje i unapređenje pomorstva u Zadru, Historijskog arhiva u Rijeci, Pododbora Matice hrvatske u Puli i u dnevnoj štampi. Održano je deset predavanja a teme i predavači bili su:

- Ž. Benković, Aktuelni problemi međunarodnog radničkog pokreta
- M. Cividini, Lični društveni interesi u nastavi društveno-moralnog odgoja
- B. Benčić, Organizacija rada stručnih aktiva
- Z. Matagić, Prve komunističke organizacije na Kastavštini
- E. Matejčić, Metodologija arheoloških istraživanja
- E. Marinčić, Riječka rezolucija
- P. Strčić, Bibliografski podaci o historijskim časopisima povodom 60-godišnjice Dinka Vitezića.

Predavanja su bila u prosjeku dobro posjećena.

Podružnica je učestvovala u organizaciji a njeni članovi u predavanjima na simpoziju povodom 100-godišnjice Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Rijeci i Fužinama, zatim na simpoziju o završnim operacijama IV Armije u Puli i simpoziju koji je održan u Beogradu u vezi s 1941. godinom. Za početak februara 1967. pripremljeno je dvodnevno savjetovanje u čast 25-godišnjice početka revolucije i 15 godina rada Podružnice. Na tom su sa-

vjetovanju bili predavači iz Rijeke V. Antić, V. Bratulić, K. Brusić, A. Giron, D. Klen, B. Končar i P. Strčić, iz Zagreba I. Erceg, I. Karaman i B. Krizman, a iz Zadra R. Barbalić.

Podružnica je aktivno učestvovala u osnivanju Centra za radnički pokret i NOB u Sjeverno-jadranskom institutu JAZU s kojim uspješno surađuje. Vođeni su razgovori oko osnivanja posebne sekcije Podružnice u Bakru. Podružnica je učestvovala u pripremama, organiziranju i toku rada međunarodnog savjetovanja mađarskih i jugoslavenskih historičara koje je održano u Sjeverno-jadranskom institutu od 9—11. VI 1966. Savjetovanju je prisustvovalo pet mađarskih historičara na čelu s akademikom prof. dr E. Molnarom. Od naših historičara učestvovali su J. Šidak, D. Janković, S. Gavrilović, A. Lebl i V. Vinaver. Tema savjetovanja bili su problemi revolucije 1848, a raspravljalo se i o daljoj suradnji naših i mađarskih historičara. Upravni odbor Povijesnog društva Hrvatske usko je surađivao s Podružnicom u Rijeci, čemu je, uostalom, pridonio i izbor tajnika podružnice P. Strčića u republički odbor.

Podružnica Split

organizirala je u toku prošle godine dva predavanja. Prof. J. Posedel govorio je o značenju ekskurzija u nastavi historije i historije umjetnosti a prof. J. Grabovac iznio rezultate svojih istraživanja »O životu i radu stranke prava u Dalmaciji do prvog svjetskog rata«. Predviđeni izlet u Zadar nije održan a veći broj članova učestvovao je u radu simpozija o Ivanu Luciusu koji je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti organizirala u Trogiru.

Podružnica Šibenik

je organizaciono učvršćena, okuplja 46 članova, među njima i one koji po struci nisu historičari. U okviru javne tribine radničkog sveučilišta, Podružnica je organizirala nekoliko predavanja svojih članova kao i predavanje dr L. Županovića: »Glazbena umjetnost u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda«. Članovi Podružnice pomogli su postaviti izložbu »900 godina Šibenika«, a sama Podružnica planirala je naučnu ekskurziju za svoje članove u Bribir i Danilo, mjesta značajna po svojim arheološkim nalazima. Podružnica se naročito založila u organizaciji simpozija koji je održan u Šibeniku povodom 900-godišnjice spomena Šibenika.

Podružnica Zadar

organizirala je svoj rad kroz sekcije i to a) sekciju za visokoškolske i naučne ustanove (pročelnik dr Ivo Petricoli), b) sekciju za srednje škole (pročelnik prof. V. Profaca), c) sekciju za izlete (pročelnik prof. D. Budimir i prof. I. Peruza) i d) sekciju za predavanja (pročelnik dr K. Milutinović). Veću aktivnost Podružnice kočio je nedostatak najosnovnijih materijalnih sredstava. Najaktivnija bila je sekcija za predavanja gdje su održana ova predavanja:

Prof. V. Uranija, Zadar i zadarsko područje u NOB 1944/45.

K. Milutinović, Ivan Meštrović u Hrvatskom odboru u Rimu i u Jugoslaven-
skom odboru u Londonu

S. Obad, Počeci radničkog pokreta u Dubrovniku

N. Klaić, Osnovne smjernice politike dalmatinskih gradova do XV stoljeća.

Prilikom organizacije simpozija posvećenog 20-godišnjici oslobođenja, po-
družnica je pružila podršku Upravnom odboru Povijesnog društva Hrvatske.
Kao referent iz Zadra učestvovao je V. Uranija a kao delegat podružnice Šime
Peričić. Slično je postupljeno i prilikom IV Kongresa historičara u Sarajevu;
referat na kongresu održao je prof. M. Suić. Članovi podružnice aktivno rade
u pododboru Matice hrvatske i Društva za proučavanje pomorstva.

Podružnica Zagreb

nastojala je da njeni članovi u što većem broju učestvuju u svim savjetova-
njima i naučnim skupovima koje je organiziralo Povijesno društvo Hrvatske.
Tako je na kongresu u Sarajevu bilo prisutno 50 članova a podružnica je
dvojici svojih članova dodijelila novčanu pripomoć. Velik broj članova pri-
sustvovao je simpoziju koji se održao u čast 150-godišnjice rođenja I. Mažu-
ranića.

U zajednici sa Zavodom za školstvo, na seminaru u Muzeju revolucije od
24. XI do 24. XII 1965. održana su ova predavanja: Uloga KPJ u revoluciji od
narodnooslobodilačkih odreda do Jugoslovenske armije; Stvaranje nove Jugo-
slavije; Jugoslavenski zbijeg u El-Šatu i Aktivnost likovnih umjetnika u
NOB.

Na sjednici Upravnog odbora Podružnice, dr J. Lučić dao je kratak
osvrt o radu internac. kongresa historičara u Beču 1965. Na plenarnom sa-
stanku članova govorio je o radu kongresa i dr B. Krizman.

Na prijedlog članstva usvojen je na godišnjoj skupštini ovaj program
rada:

1) ponovno uvođenje redovnih predavanja u suradnji sa Zavodom za
školstvo grada

2) pomoć republičkom odboru kod organizacije simpozija u Zagrebu

3) sređivanje pitanja članstva i naplata članarine

4) organizaciju bolje suradnje s drugim društvima i institucijama.

Članovi podružnice odazvali su se u velikom broju i učestvovali na sim-
poziju u povodu 20-godišnjice oslobođenja zemlje. Na seminaru u Varaždinu
sudjelovao je velik broj nastavnika članova zagrebačke podružnice.

Podružnica Varaždin

održala je 5 sjednica Upravnog odbora na kojima su razmatrana organiza-
ciona pitanja (raspačavanje Historijskog Zbornika, članarina), rad po mjesti-
ma ili općinama, te najvažnije pitanje organizacija seminara historičara u
Varaždinu 1966. posvećenog NOR-u Jugoslavije.

Općenito se raspravljalo o pitanjima metodsko-pedagoškog rada, koji se obavlja na školama, i o predavanjima koja bi održali predavači s Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Polazeći od konstatacije da je seminar bio veoma uspješan ova Podružnica je sa svojim nastojanjem oko organizacije toga seminara zadovoljna. Za taj je seminar ona angažirala i uklopila u pripremni rad: 1. Političke faktore Općine i Kotara Varaždin; 2. Predstavnike vlasti Općine i Kotara; 3. Boračku organizaciju kotara Varaždin i Općina Varaždin, Čakovec, Ludbreg i Koprivnica; 4. Prosvjetne, naučne i kulturne ustanove.

U suradnji s Historijskim arhivom u Varaždinu, Podružnica je već za Partijsku općinsku konferenciju postavila izložbu originalnih dokumenata: »Tradicionalna revolucionarnost naših krajeva 1803—1941 i Hrvatsko Zagorje, Podravina i Međimurje u NOR-u 1941—1945.«

Izložba je bila u većoj postavi prikazana učesnicima seminara. Nakon toga je obišla: a) za Dan ustanka u Hrvatskoj Ludbreg gdje je i snimljena za televiziju, b) za dane Zagorskog tjedna i za Festivala »Kajkavske melodije 66« Krapinu, Zabok, Konjščinu, Zlatar Bistricu i Zlatar. Pošto je obišla Ivanec i Novi Marof, bila je za Dan oslobođenja Koprivnice postavljena u Koprivnici i napokon u Đurđevcu. Ona je, na taj način, prešla granice područja ove Podružnice, ali je to urodilo dobrim rezultatom, jer ju je posjetilo oko 63.000 građana i učenika.

Ivan Kampuš

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XIX—XX

1966—67

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

IVAN KAMPUŠ

OLEG MANDIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB

Štampanje dovršeno 18. XII 1968.